

تفسیر سوره حجرات

استاد قرائتی

جلسه سیزدهم آیه ۱۵

آیه (۱۵)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

مؤمنین تنها کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان آوردند، سپس تردید نکردند و با اموال و جانهای خود در راه خدا جهاد کردند. آنان همان راستگویانند.

پیام ها:

۱ قرآن ، هم ملاک و معیارهای تکامل را بیان می کند، (اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتْقَاكُمْ) و هم الگوها را نشان می دهد. (اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ...)

۲ ایمان به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در کنار ایمان به خداوند است (آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ)

۳ نشانه ایمان واقعی ، پایداری و عدم تردید در آن است (ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا)

۴ ایمان امری باطنی است که از راه آثار آن شناخته می شود. (اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ جَاهَدُوا...)

۵ ایمان بدون عمل شعاری بیش نیست (جاهدوا باموالهم...) (ایمان افراد بخیل و ترسو، واقعی نیست)

۶ در فرهنگ اسلام ، جهاد باید با مال و جان و در راه خدا باشد. (جاهدوا باموالهم و انفسهم فی سبیل الله) (آنان که با پرداخت مبلغی از رفتن به جبهه و یا انجام کارهای سخت شانه خالی می کنند، مؤ من واقعی نیستند)

سیمای مؤمن واقعی

چهار آیه قرآن با جمله «اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ» شروع شده که سیمای مؤ منین واقعی را برای ما ترسیم می کنند:

(۱) اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۲۵۲) یعنی مؤ منان واقعی تنها کسانی هستند که هرگاه نام خداوند برده شود دلهایشان می لرزد و همین که آیات الهی بر آنان تلاوت شود، بر ایمانشان افزوده می گردد و تنها بر خدا تکیه می کنند.

(۲) اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ إِذَا كَانُوا مَعَ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ... (۲۵۳) یعنی مؤ منان واقعی تنها کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان دارند و هرگاه در یک کار دسته جمعی با پیامبرشان هستند، بدون اجازه حضرت از صحنه خارج نمی شوند.

۳ و ۴ در همین سوره دوبار مطرح شده است ؛ یک بار در آیه دهم ، (أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ اخْوَةٌ ...) و بار دیگر همین آیه.

اگر این چهار آیه را در کنار هم بگذاریم ، سیمای مؤمنان صادق و واقعی را کشف می کنیم همانان که قرآن درباره شان فرموده است : (اولئك هم المؤمنون حقا) (۲۵۴) و (اولئك هم الصادقون) بنابراین مؤمنان واقعی کسانی هستند که:

۱ دل‌های آنان به یاد خدا بتپد. (نه با مال و مقام و...) (إذا ذكر الله وَجِلَّتْ قلوبهم)

۲ آنان دائما در حال حرکت و تکامل هستند و توقّعی در کارشان نیست و در برابر هر پیام الهی متعهد، عاشق و عامل هستند. (و إذا تليت عليهم آياته زادتهم إيمانا)

البته در مقابل بعضی همچون سنگ متوقفند، «كالحجارة» (۲۵۵)، بعضی حرکت قهقرائی و روبه عقب دارند، (آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا) (۲۵۶) و بعضی حرکت دوری دارند که به حیوانی که گرد آسیاب می چرخد، تشبیه شده اند. (۲۵۷)

۳ تنها تکیه گاه آنان ایمان به خداست (نه به قراردادهای و وابستگی های به شرق و غرب و...) (على ربهم يتوكلون)

۴ در نظام اجتماعی ، رهبر الهی را انتخاب و بدون دستور او حرکتی نمی کنند و نسبت به آن وفادارند. (اذا كانوا معه على امرٍ جامع لم يذهبوا حتى يستأذنوه)

۵ آنان خود را برتر از دیگران نمی دانند و با همه به چشم برادری نگاه می کنند. (أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ اخْوَةٌ)

۶ ایمان آنان پایدار است (ایمانشان بر اساس علم ، عقل و فطرت است و به خاطر عمل به آنچه می دانند، به درجه یقین رسیده اند و تبلیغات و حوادث تلخ و شیرین آنان را دلسرد و دچار تردید نمی کند. (ثم لم يرتابوا))

۷ هر لحظه لازم باشد با مال و جان از مکتب خود دفاع می کنند. (و جاهدوا بأموالهم و انفسهم)

پایداری در ایمان

آنچه مهم تر از ایمان است ، استقامت و پایداری در آن است ، چنانکه قرآن آن را با چند عبارت بیان کرده است از جمله:

(۱) قالوا ربنا الله ثم استقاموا (۲۵۸) کسانی که در ایمان استقامت کردند.

(۲) لا تموتنَّ الا و انتم مسلمون (۲۵۹) حضرت یعقوب به فرزندانش سفارش کرد که جز در راه تسلیم او جان ندهند.

(۳) اهدنا الصراط المستقیم (که به معنای پروردگارا! راه مستقیم را برای ما تداوم بخش ، تفسیر شده است.

(۴) تَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ (۲۶۰) پروردگارا! آنگاه که جان مرا می گیری ، با نیکان باشم!

(۵) تَوَفَّنِي مُسْلِمًا (۲۶۱) پروردگارا! جان مرا در حالی که تسلیم تو هستم بگیر!

(۶) فَمُسْتَقَرٌّ و مُسْتودِعٌ (۲۶۲) امام صادق علیه السلام فرمود: مراد از «مستقر» در این آیه ، ایمان پایدار و مراد از «مستودع»، ایمان عاریه ای است (۲۶۳)

وسیله پایداری ایمان

عواملی باعث پایداری ایمان می شود از جمله:

- ۱ تقوی امام صادق علیه السلام فرمود: وَرِع ، ایمان را در دل پایدار و طمع ، ایمان را از دل خارج می کند. (۲۶۴)
- ۲ استمداد از خدا. آنچه برای پایدار بودن ایمان لازم است ، استمداد از الطاف الهی است زیرا خداوند به فرشتگان دستور می دهد که مؤمنان را در ایمانشان ثابت قدم قرار دهید. (اذ یوحی رَبِّکَ الی الملائکَہُ اَنِّی مَعَکُمْ فَتَبَتُوا الَّذِینَ آمَنُوا) (۲۶۵) و در جای دیگر می خوانیم : (و رَبطْنَا علی قلوبہم) (۲۶۶) ما دل های آنان را حفظ کردیم.
- ۳ شناخت تاریخ پند گرفتن از تاریخ ، سبب پایداری در ایمان است (و کَلَّا نَقْصُ عَلَیکَ مِنْ اَنْبَاءِ الرِّسْلِ مَا نُوْثِرُ بِهٖ فَاِذْکَ) (۲۶۷) ما خبرهای مهم پیامبران را بر تو بازگو می کنیم تا به وسیله آن دل تو را محکم کنیم.